

R2-D2. Kdor bi se rad skregal glede besedice »literarni«, naj se zмени s stotimi knjigami *Star Wars*, ki sem jih bral kot otrok.

S katerim pisateljem ali literarnim junakom bi najraje odšli na večerjo in zakaj?

Prvo kandidatko sem že omenil – Le Guinova. Preživela je zlato dobo znanstvene fantastike, in to ne samo kot ženska v pretirano moškem žanru, temveč kot ena najbolj uspešnih avtorjev katerega koli spola; le predstavljajte si, kakšne zgodbe bi pripovedovala. Seveda bi se pa z veseljem pomenil s kakšnim že dolgo mrtvim avtorjem. Le kaj bi si mislil, če bi vedel, da ga še vedno berejo? Joj, mene bi kap zadela – a res? Tudi tisoč let pozneje? Moj bog, če bi le vedel, bi napisal boljšo knjigo ...

Jaša Koceli, gledališki režiser

Kaj boste brali letošnje poletje?

Berem lucidni vizualni priročnik *Kako nastane strip* Scotta McClouda, o pisanju in življenju: *On Writing* Stephena Kinga, o pripovedovanju zgodb: *Into The Woods* Johna Yorka, o spominih na otroštvo: *Otroštvo*, Mihe Mazzinija, o urbanem peklu: *Sin City* Franka Millerja, nekaj let pa sem zbiral pogum, da sem se končno podal v lov za najlepšim najdaljšim stavkom: *Infinite Jest* Davida Fosterja Wallacea.

S katero knjigo ste preživeli najlepše poletje in kaj bi v branje priporočili našim bralcem?

Na potovanju po Kolumbiji sem s prebiranjem Márquezovih avtobiografskih zapisov in *Stotih let samote* ugotavljal, da se najbolj neverjetne stvari v romanu vedno zgodijo zares, povedo pa jih lahko samo izbranci.

V katero literarno junakinjo/junaka ste se najbolj usodno zaljubili?

Blizu mi je Katsimbališ iz potopisa Henryja Millerja *Kolos iz Maroussija*, saj posebej vso paradoksalno lepoto Grkov. V svoji najboljši izdaji imajo silovito moč nad življenjem, ki jo globoko občudujem.

Najbolj smešna knjiga, ki ste jo prebrali?

Da bi se prav krohotal, se nazadnje spomnim prve polovice knjige kratkih zgodb Irvina Welsha *Pogreto zelje*. Ali pa morda knjiga pesmi *Nisem* Dušana Jovanovića.

Knjiga, h kateri se vedno vračate?

V mislih k mnogim, v branju skoraj nikoli. Kot bi se bal, da zlomim urok. Vedno v iskanju nove najljubše.

Kateri literarni junak vam je najbolj podooben?

Upam, da nobeden.

S katerim pisateljem ali literarnim junakom bi najraje odšli na večerjo in zakaj?

Groza bi me bila srečanja z avtorjem knjige, ki me je pretresla. Tega si res ne bi želel.

Zdravko Duša, bivši urednik Cankarjeve založbe

Kaj boste brali letošnje poletje?

Končujem izbor za knjigo besedil o Tolminski in to usmerja tudi branje. Sploh ni dolgčas, veliko brskanja, nobenih velikih presenečenj, a prijetna odkritja. Odvije se pisana zgodba nekega trga z okolico, majhnih špetirjev in vsega, kar zapiše trška inteligenca, izpod baročnih stilizmov Ivana Preglja se včasih zasveti tolminska iskrivost, na katero prej nisi bil pozoren, in potem tisto grozno razdejanje, prva svetovna vojna, ki jo domačini opisujejo s strpnostjo in celo rahlim humorjem. Ko odvihrata naprej obe vojni, pa ena sama narava, haikuji o naravi in zgodbe o hipijih in ribičih.

S katero knjigo ste preživeli najlepše poletje in kaj bi v branje priporočili našim bralcem?

Zgodilo se mi je, ko sem bral rokopis *Oštrigece* Marjana Tomšiča. Prav lebdel sem še kak mesec po branju, seciral sem jo, skušal sem razdreti tisto igračo, da bi videl, kje me je nategnil, po domače rečeno, pa še danes ne vem. Poletje je čas za razvajanje z zahtevnejšimi knjigami, s poezijo ... Če vam je ušla med letom, preberite knjižico *Koristnost nekoristnega* Nuccia Ordina, guštirajte se s kako dobro biografijo, recimo Tolstojevo od Pavla Basinskega. Namesto klasične detektivke pa vzemite dosti bolj napeto *Nafto* Piera Paola Pasolinija.

V katero literarno junakinjo/junaka ste se najbolj usodno zaljubili?

Vinca iz *Zelenega žita*. To je romanček francoske pisateljice Colette o prvi ljubezni in prvem ljubezenskem izdajstvu. Danes je najbrž že izgubljen tudi v knjižnicah, takrat, v zeleni puberteti, pa sem kako sezono ali dve sladko trpel z najstnico Vinco, ki ji je nekje na počitnicah ob morju zrelejša ženska bolj konkretno navlekla njenega otroškega prijatelja Phila ...

Najbolj smešna knjiga, ki ste jo prebrali?

Zapiski Gerte Kuper in Skrivni dnevnik Janeza Drnovška, Marko Zorko.

Knjiga, h kateri se vedno vračate?

Nimam take usodne knjižne ljubezni. Pridejo pa obdobja, ko se začnejo kupčkati naslovi izpod spomina in oddajati signale, in potem greš preverjat. Trenutno je to Cankar in, recimo, socialni realisti; ne gre mi iz glave, zakaj je v teh neprijaznih in primerljivih časih tista njihova socialna empatija tako anatemizirana. Kdo se je motil: oni ali mi?

Kateri literarni junak vam je najbolj podooben?

Dobra provokacija. Ampak recimo – blizu so mi postave iz literature tam po drugi svetovni vojni, Frischev *Stiller* ali *Homo Faber*, danes je vzniknil *Stoner*. Liki, ki so »neliterarni«. Najmanj programirani in urejeni, sivi, konkretni. Dolgočasni, pravzaprav.

S katerim pisateljem ali literarnim junakom bi najraje odšli na večerjo in zakaj?

S Hanifom Kureishijem, napol Pakijem (lahko bi prisedel tudi Rushdie), ki je opisoval urbano integracijo Azijcev pa tudi že prve povratne sunke muslimanske rekulturne. Me res zanima, kako doživlja tole, kar se dogaja danes. ●

Tekst

Liana Buršič

Foto

Armin Kuduzović, Francine Kreiss

Ko se z Nitschem rokujeva, moč ob stisku roke z ničimer ne daje slutiti posledic, ki jih je utrpel, ko je zaradi hujše dekompresijske bolezni doživel multiple možganske kapi in bil po napovedih zdravnikov obsojen na invalidski voziček. Do konca življenja. A ta izjemno disciplinirani mož je vzel zdravje v svoje roke in okreval. Resda fizično ni več tisti vrhunsko zmogljiv atlet. Občasne težave z ravnotežjem, govorom in pisanjem (»nikar me ne prosite za avtogram,« se reži) ga znajo ujeziti. A ko ga gledam, čeprav res bolj trdo in mestoma majavo hodi po dvorišču vile z bazenom, ki je umaknjena nad Azurno obalo kakih 700 metrov in kjer preživlja poletja s svojo partnerko in menedžerko Jeanette, deluje tako dostojanstveno. To je mož, ki s svojimi dejanji postavlja na glavo sodobne znanstvene resnice. Zato je Herbert Nitsch mitološki junak. In ti znajo nositi vse, tudi črne bisere globin.

Vem, da bi bilo za začetek najbolj logično, da človeka vašega potapljaškega kova povprašam o tem, kaj je celinskega Dunajčana gnalo v največje globine svetovnih morij, ampak pravzaprav me zanima, kako to, da ste se kljub že otroški in mladostniški strasti do jadrnanja in surfanja odločili za poklic pilota? Za teh na tisoče nadmorskih metrov obvoza.

No, zgodba s pilotiranjem je takšna, da po šoli preprosto nisem vedel, kaj profesionalno početi v življenju. In moj takratni sošolec, s katerim sva bila dobra prijatelja, si je že od nekdaj želel postati pilot. Pa sem poizkusil še sam. Naredil sem izpit za pilota ... in seveda je na začetku vse skupaj privlačno. Ko pa enkrat začneš leteti, postaneš odvisen (*smeh*) in tako se je odvijalo naprej.

Kar 15 let ste pilotirali za Austrian Airlines Group. Kako to, da ste povsem opustili ta občudovani pa tudi donosni poklic?

Najbrž si ljudje res mislijo tako – ja, zakaj bi pustil takšno lepo službo, ampak vendarle je ... služba. Tudi stresna in zelo zahtevna. Že kar nekaj časa sem se vzporedno s pilotiranjem potapljal na vdih. Služba mi je omogočala tudi, da letim na različne lokacije po svetu, kjer so potekala tekmovanja v apnei. Ampak vedno bolj me je tudi omejevala, saj so bili turnusi mnogokrat v navzkrižju s termini tekmovanj. Tako sem celo plačeval kolegom pilotom, da so vzeli moj turnus, da sem bil lahko prost. Postalo mi je jasno, da to nima smisla, in sem se raje posvetil izključno apnei.

Drži, da ste svojo izjemno sposobnost zadrževanja diha in potapljanja na vdih odkrili povsem naključno?

Res je. Zgodilo se je, ko sem v poznih devetdesetih šel na potapljaški safari v Egipt in je letalska družba izgubila mojo prtljago, s potapljaško opremo vred. Tako sem se kratkočasil s potapljanjem z dihalno, podvodnim fotografiranjem in medtem nevede treniral za apneo. Prijatelj me je za šalo spodbodel, naj se potopim, kolikor zmorem. In se je izkazalo, da sem le za dva metra zaostal za takratnim avstrijskim rekordom v apnei, vse to po zgolj desetih dneh »treninga«. Pa do takrat sploh nisem vedel, kaj apnea je (*smeh*).

Sumerski junak Gilgameš se je potapljal na vdih zato, da bi se dokopal do morskih alg, ki naj bi obljubliale večno življenje. Japonske ame so tako pred več kot dva tisoč leti nabirale bisere in že antični Grki so pod gladino iskali spužve. Kaj iščete pod morjem? Kaj je vaša spužva, morska trava, vaš biser?

(*Glasen smeh*.) Tam spodaj je drugačen svet. In ko ga enkrat doživiš, si ne moreš pomagati, da ga ne bi doživljal vsakič znova. Ta svoboda tridimenzionalnega gibanja, ki je ne doživiš nikjer drugje, razen morda pri prostem padanju ... No, vidite, morda pa je v tem podobnost letenja in potapljanja. Privlačnost apnee je zame tudi v raziskovanju jam, živi v tam spodaj, uživanja v vsem, kar ponuja podvodni svet. Poudariti moram, da so tekmovanja le manjši del mojega prostega potapljanja.

Herbert
Nitsch

V apnei, kakor tudi pravijo potapljanju na vdih, je postavil 33 svetovnih rekordov. Dvaintrideset izmed njih, kar ni v zgodovini tega športa uspelo še nikomur, je dosegel v vseh tekmovalnih disciplinah zveze Aida. Je tudi »najgloblji človek na svetu«. Z enim samim vdihom se je potopil na 214 metrov globine. Svoj rekord v disciplini »no limits« je še izboljšal s potopom na 253 metrov, a pri tem doživel hudo nesrečo.

Veliko je nevarnejših reči od potapljanja, denimo vožnja iz Slovenije do Azurne obale

Seveda je privlačno to, ko preizkušaš svoje meje, saj si presenečen in hkrati očaran nad tem, da ti je uspelo iti še dlje, kot si pričakoval. Ampak večina nas sploh ne tekmuje z drugimi, temveč s samim sabo. Če ob tem postavim še rekord, super. A tega ne počnem zato, to pride zraven, ko premikam meje lastnih zmognosti.

Vem, da zelo radi gledate filme. Kako ste doživljali Bessonovo odo prostemu potapljanju Velika modrina? Stari ste bili 18 let, ko je film prišel v kinematografe. Ste ga videli že takrat, z glavo še v oblakih, ne pod vodo?

Videl sem ga že takoj, ja, in res je dober film, tako dober, da sem že med ogledom moral zadrževati dih (*smeh*). Takrat sem menil, da je to čista fikcija, da nihče ne more tako dolgo zadržati vdih in se potopiti tako globoko. Protagonista v tem filmu sta se potopila na sto metrov. Danes pa je to globina, ki jo apneisti zlahka dosegajo.

Ker ste Avstrijci – ravno tako kot Slovenci – gorniški narod, se mi je nekaj vprašanj

porajalo tudi v zvezi s podobnostmi simbolike potapljanja v globine in osvajanja najvišjih vrhov sveta. A kolikor vem, vam je istovetenje z gorami tuje. Eden naših najboljših alpinistov Aleš Kunaver je rekel, da je še težje, kot cilj doseči, ta cilj opustiti. In velikokrat so se, kljub dolgotrajnim pripravam in finančnim vložkom, alpinisti vračali domov brez osvojenih vrhov. Kaj bi rekli na to, v kontekstu izvajanja vašega svetovnega rekorda v kategoriji »no limits« tistega usodnega 6. junija 2012 na Santoriniju, ko že nekaj dni pred potopom ni šlo vse tako, kot bi moralo?

Razmišljal sem tudi o tem, da bi dogodek odpovedal, a je bilo enostavno preveč ljudi in stvari vpletenih v to. Tik pred zdajci so se umaknili tudi glavni sponzorji, ki naj bi organizirali in financirali projekt. Zato sem bil za večino stvari pristojen sam. V projekt sem vložil tudi sto tisoč evrov svojega denarja in vprašanje, ali bi mi uspelo naslednjič zbrati takšno število novinarjev iz tako različnih medijev. Rekel sem si, da bom pač poskusil, čeprav sem bil v izjemnem stresu in razmere so bile daleč od idealnih. A naj-

huje, kar se mi lahko zgodi, sem si mislil, je, da mi počita bobniča. To boli kot hudič, a se pozdravi v nekaj dneh. Enostavno moram tvegati, sem si rekel. Pripravljen sem bil sprejeti tudi poraz – poraz v smislu, da ne dosežem nameravane globine, ne v smislu, kot si predstavlja večina ljudi, da bi se lahko končalo tudi s smrtjo.

Ali kdaj razmišljate o smrti, ko se potapljate v tako ekstremne globine?

(*Prepričano.*) Ne! Mislim, da je veliko nevarnejših reči od potapljanja, denimo vaša vožnja iz Slovenije do Azurne obale.

Vas je kdaj strah?

Hm, temu bi rekel bolj spoštovanje, ne strah. To spoštovanje, strah, če hočete, se sicer pojavlja, a nikoli med postavljanjem rekorda oziroma tekmovanjem. Takrat se osredotočam le na potop in zame takrat ne obstaja nič drugega.

Nam lahko podrobneje opišete okoliščine vašega zgodovinskega potopa na 253,2 metra, ki se je končal z nesrečo?

Vetrovi so bili zelo močni, zato nam je odneslo ladjo, s katero smo imeli potem kar nekaj težav, da smo jo na drugi lokaciji zasidrali na 300 metrih. Ponavadi se tako majhne ladje zasidra na do 30 metrov. Opravili smo še zadnja preverjanja. Vrv smo obesili še globlje od ciljane rekordne globine, saj zaradi močnih tokov nismo bili prepričani, ali je ravna. Preveril sem še vse mehanizme na saneh in vse je bilo v redu, tako da sem lahko opravil nekaj potopov na 15 metrov, da je telo aktiviralo potapljaške mehanizme. Potem pa sem se osredotočil nase.

Kako ste se lahko popolnoma osredotočili, ko pa ste bili zadnje dni pred potopom izpostavljeni toliko stresnim situacijam pa tudi vse prej kot sami in v tišini tam na prizorišču?

Tam ni bilo nikogar (*razigran smeh*), vsaj zame ne. Ena od najpomembnejših stvari za uspeh pri apnei je, da si se sposoben sprostiti na dotik gumba, v trenutku torej. Na tekmovanjih je polno ljudi, ti pa se moraš ob vsem tem kravalu 30 sekund pred potopom sprostiti tako zelo, kot bi šlo za brezskrbno nedeljsko poležavanje. ▶

« Če hodiš po poti, ki jo je prehodil že nekdo drug, si lahko dober le toliko, kot je bil človek pred tabo, nikoli pa boljši. In če hočeš biti boljši, moraš najti svojo pot. Kajti z lastno potjo si tudi bliže samouresničitvi.

Torej postanete oddaljen, nepristranski opazovalec?

Tako, ja. Tega sem se naučil bolj kot ne po naključju, ko sem bil na nekem tekmovanju tako zelo osredotočen, z zaprtimi očmi, da sem si v določenem trenutku predstavljal, da skupaj z drugimi na prizorišču le opazujem potapljača pred potopom. To me je zelo pomirilo. In to še zdaj uporabljam pred zahtevnejšimi potopi. In deluje. Ravno to je ključ do uspeha pri apnei, da tako nadzoruješ svoj um, da se lahko sprostiš, kadarkoli je treba.

Ampak ta vaša sposobnost popolne osredotočenosti in sposobnosti globoke sprostitve se je pri zadnjem rekordnem potopu izkazala tudi za nevarno past ...

Res je. Po vseh tehničnih preverjanjih sem tik pred potopom še »pakiral« [izraz, ki ga uporabljajo apneisti; gre za poseben način tlačenja zraka v pljuča z odpiranjem in zapiranjem ust], in to za kar 50 odstotkov zraka več, to pa zato, da sem ga lahko pri postanku na 15 metroh globine izdihal v dve plastenki kokakole. To je tehnika izenačevanja pritiska, ki sem se je sam spomnil. Ni skrivnost, a sem edini, ki jo uporabljam (*pomenljiv smeh*).

Dve plastenki kokakole sta pravzaprav naprava Equex (equalization extension tool), ki je pri vaših potopih nepogrešljiva. V karijeri ste kot inovator razvili in prvi uporabili številne kose unikatne opreme, med njimi je tudi monoplavut, s katero ste izboljšali svetovne rekorde v nekaterih disciplinah apnee, pa posebna maska z napol poplavljenimi komorami, utež, nameščena okoli vratu, ki poskrbi za boljšo razporeditev teže pri dinamičnih disciplinah, naredili pa ste jo iz stare zračnice za kolo in svinčenih zrn. Pri vašem pionirskem duhu in inovacijah se mi zdi izjemno to, kako preproste, a hkrati učinkovite stvari delate.

Namenoma so takšne, tehnološko nezahtevne. Zato da ljudje vidijo, kako preproste so lahko stvari. Če hodiš po poti, ki jo je prehodil že nekdo drug, si lahko dober le toliko, kot je bil človek pred tabo, nikoli pa boljši. In če hočeš biti boljši, moraš najti svojo pot. Kajti z lastno potjo si tudi bliže samouresničitvi. Kar se tiče moje naprave Equex, pa drži: to sta pravzaprav res navadni plastenki kokakole, v katerih na manjši globini shranim zrak in ga globlje, ko so moja pljuča že prazna, uporabim za izenačevanje pritiska. Med spuščanjem v globino s sanmi, ki so kar hitre, približno 4 m/s se potapljam z njimi, srkam zrak po slamici iz teh plastenk – ne v pljuča, ampak le v ušesa in sinuse. Vse poteka zelo hitro, tako srknem kar trikrat v eni sekundi, in če bi izpustil kakšno možnost srka, bi se moral ustaviti ali pa bi to bila tudi moja zadnja možnost, saj se pritisk s hitrostjo spusta v globino silno poveča.

Izjemne sile delujejo na telo pri takšnih globinah, z vsakimi desetimi metri vas obremenijo en bar pritiska več. Kako to občutite?

Boli čisto nič, če to mislite, seveda le, če izenačim pritisk tako, kot sem že prej opisal. Pritiska v glavi torej ni čutiti, je pa res, da bi ga lahko v pljučih, a le, če nisi treniran. Torej,

neki občutek v pljučih je, v smislu, »no, zdaj so pa res že zelo izpraznjena« (*smeh*), a potreba po dihanju nima nikakršne zveze s tem, koliko zraka je v pljučih, saj je veliko kisika že v krvi in tkivih.

Pred skoraj šestdesetimi leti, ko se je pionir apnee, tudi protagonist filma Velika modrina Enzo Maiorca, potopil na takrat nepredstavljenih 50 metrov globine, so zdravniki trdili, da je to skrajna meja človeške zmogljivosti, kar se tiče potapljanja z zadrževanjem sape. Vi lahko zadržite sapo več kot 9 minut pa tudi vaša pljučna kapaciteta je precej večja kot pri odraslem zdravem moškem [v povprečju 6–7 litrov]. Znaša 10 litrov, s treningom pa jo lahko povečate celo na 15 litrov.

Res je, ja, ampak tudi teh 10 litrov nisem dobil z rojstvom, temveč sem za to treniral. Z že omenjenim »pakiranjem« tako, da sem s telesno vadbo povečal elastičnost pljuč pa tudi trebušne prepone. Zdravniki pulmologi so mi rekli, da je pljučno kapaciteto nemogoče povečati na tak način za toliko. Pa so se zmotili.

Vrniva se k dnevu potopa, ki je, kot pravite v dokumentarnem filmu Back from the Abyss, spremenil vaše življenje. Uspelo se vam je potopiti na načrtovanih 253 metrov, pri dvigovanju na površje pa se je zgodila nesreča, ki je v bistvu precedens v zgodovini potapljanja na vdih. Zaradi visoke koncentracije dušika v telesu ste zdrsnili v narkotičen sen. Sani, ki so vas vlekli na površje, so se ustavile na globini 23 metrov, kjer bi morali opraviti načrtovan enominutni postanek, ki bi zadostoval za dekompresijo in nevtralizacijo dušika v telesu. Kaj se je zgodilo, da ste padli v narkotičen sen?

Narkoza je stanje, zelo podobno tistemu, ko si omamljen od alkohola. Takrat postaneš postopoma tudi zaspan, prav tako pa je stanje, ko si popolnoma sproščen na površju, zelo podobno tistemu, ki ga čutiš tik pred spancem. Mislim, da je to v paru z visoko koncentracijo dušika povzročilo, da sem zdrsnil v spanec. Je pa zanimivo: ko sem si nedavno podrobneje ogledal posnetek potopa, se jasno vidi, da sem se prebudil v trenutku, ko so me varnostni potapljači odpeli s sani in me potegnili na površje. Seveda niso vedeli, kaj se dogaja. Mislili so, da sem izgubil zavest zaradi pomanjkanja kisika. Tudi sam nisem takoj vedel, kaj se dogaja. Na površju pa sem se zavedel, da moram čim prej pod vodo, ker nisem opravil načrtovanega dekompresijskega postanka. Zahteval sem kisik in masko ter se potopil na 10 metrov. Pod vodo sem bil namesto načrtovanih 10 minut kar pol ure, a sem čutil, da je z glavo nekaj narobe. Lotevala se me je omotica, vid je bil zamegljen in tudi pol telesa mi je odrevenelo. In sem si rekel, da je vendarle varneje, da splavam na površje, da ne padem v komo kar pod vodo.

Prizadela vas je hujša oblika dekompresijske bolezni, multiple zaporedne možganske kapi. Če ne bi opravili teh 30 minut dekompresijskega potopa, bi bili najver-

jetneje mrtvi. Odpeljali so vas v atensko bolnišnico. Tja ste prišli nezavestni. A kar je sledilo, je zaradi niza napačnih zdravniških odločitev vaše stanje le še poslabšalo.

Zdravniki so si res vzeli ogromno časa, pri dekompresijski bolezni pa je ključna hitrost ukrepanja. Vsak zdravnik, ki se vsaj malo spozna na potapljanje in visoke pritiske, ve, da gre včasih za sekunde! (*Herbert postane vidno vznemirjen, nekakšna zmes jeze in razočaranja*.) Trajalo je kar tri ure, preden so me dali v hiperbarično komoro. V njej bi moral biti 90 minut in skozi masko vdihavati čisti kisik. Zdravnik, ki je bil z mano in del moje ekipe, je atensko zdravniško ekipo prosil, naj v komori simulirajo pritisk, ki je na 60 metroh globine, na podlagi Henryjevega zakona [plinski zakon, ki ga je formuliral angleški kemik William Henry], saj sem se moral čim prej znebiti vseh teh mehurčkov dušika. A zdravniki tega niso upoštevali; še več, celo prekinili so zdravljenje v komori, ker naj bi bile nekatere vrednosti ogljikovega dioksida v mojem telesu previsoke. A se je izkazalo, da so le napačno prebrali izvid. Številke so bile namreč tako visoke, da sploh niso bile možne. Takšne vrednosti, kot so jih oni napačno odčitali, so nemogoče. Tako so me dali v hiperbarično komoro šele naslednji dan, 12 ur kasneje. Meritve gor ali dol, odločitev, da prekinejo moje zdravljenje v komori, je resna, (*močno poudari*) huda zdravniška napaka, ki se ne bi smela zgoditi. Najverjetneje je to glavni razlog, da so stvari danes takšne, kot so.

Kaj mislite, zakaj se vam je zgodila ta nesreča? Pravite, da imate zelo analitičen pristop k cilju, vaš vzdevek je Robot, vaš um je zelo močan ... Ste morda vendarle hoteli preveč s tem ekstremnim podvigom, vam je nekdo, nekaj govorilo, da je dovolj? Ne, nikakor (*prepričano*). Ne vidim nobene mistične strani tega dogodka. Zelo majhni detajli so odločali o tem, kam je vse skupaj šlo. Morda, če bi imel na voljo več časa za pripravo, bi se vse izteklo gladko, brez nesreče. Prepričan pa sem tudi, da ta dosežena globina še ni končni limit.

Boste še tekmovali? Nekdaj vas je zanimal potop do 300 metrov.

Razmišljal sem o tem, ja. Tudi treniral sem tukaj na Azurni obali, no, bolj preizkušal, kako mi gre. Dobro mi gre, pravzaprav je potapljanje takšno kot prej. Glede tekmovanj in novega rekorda pa, hm, po eni strani gre za zelo asketsko življenje, čeprav le za kratek čas, saj treniram le nekaj tednov pred rekordom, po drugi pa, če znova doživim nesrečo, bi bile zaradi učinkov prejšnje posledice zame lahko mnogo hujše. Čeprav je res malo možnosti za to, se sprašujem, ali je vredno tvegati. Ali se mi je treba dokazovati? Po eni strani ja, želim si, pod drugi pa si mislim ... tudi druge stvari obstajajo, še vedno se potapljam na vdih za zabavo, kot sem se vedno, saj je plitvo potapljanje z dihalko na 50 metroh s fotoaparatom čisto ok (*smeh*).

Aha, za vas je 50 metrov globine plitvina?

« Ena od najpomembnejših stvari za uspeh pri apnei je, da si se sposoben sprostiti na dotik gumba, v trenutku torej. Na tekmovanjih je polno ljudi, ti pa se moraš ob vsem tem kravalu 30 sekund pred potopom sprostiti tako zelo, kot bi šlo za brezskrbno nedeljsko poležavanje.

Ja (*nasmešek*). Res se zelo rad potapljam, še zlasti v tropskih vodah. Na kopnem še vedno čutim omejitve, saj imam težave z govorom, pa pisanje mi ne gre dobro, tudi ravnotežje ni najboljšo, pod vodo pa limita ni.

Po sedmih dneh kome v atenski bolnišnici, štirih tednih zdravljenja v nemški in kar petih mesecih, preživetih v dunajskem rehabilitacijskem centru, ste se odločili, da ga zapustite. Skrb za zdravje ste vzeli v svoje roke. Napoved zdravnikov je bila, da boste do konca življenja na invalidskem vozičku. Morali ste se naučiti znova hoditi, govoriti. Inženirji so vam rekli, da je nemogoče narediti takšne sani, kot ste jih vi, za ekstremne potope. A ste jih in so učinkovite. Zdi se, da s svojimi izkušnjami ves čas kljubujete medicinski, tehnološki znanosti. Tolikokrat sem že izkusil, spoznal, da ne drži vse, kar nam govorijo razni strokovnjaki, zdravniki, inženirji. Ne bi sicer rekel *ne* strokovnjaku, bi se pa hotel prepričati, ali obstaja še kakšna druga možnost. In mnogokrat sem ugotovil, da obstaja. Zato se moj dvom o njihovih resnicah seveda povečuje.

Ko se je Maiorca prvič spustil na 50 metrov, so bili vsi osupli, saj so verjeli, da je to skrajna meja. Še bolj, ko ste vi prvič presegli 100 metrov, pa potem 180 in 200. Medicinska stroka je rekla, da je to nedosegljivo za človeka.

Nekoč sem bil celo na znanstveni konferenci, kjer sem se pogovarjal z zdravniki in jim povedal, da sem se ravno potopil do globine 214 metrov. Potem pa so ti zdravniki na odru govorili, da človek nikoli ne bo sposoben potopa prek 200 metrov. Mar nisem človek (*smeh*)? Torej niti dejstev niso bili sposobni sprejeti. Znanost je velikokrat nekaj korakov zadaj. Kar se potapljanja na vdih tiče, pa se mi zdi, da apneisti bolje poznajo svoje telo in kaj se z njim dogaja v notranjosti kot medicina.

Ste zato zapustili rehabilitacijski center, ker svoje telo poznate bolje kot zdravniki? Je bila težka odločitev?

Takrat ja. Naredil sem seznam plusov in minusov na telefonu, saj je bil moj kratkoročni spomin tako slab, da sem med branjem na polovici že pozabil, kaj sem prebral. Na seznamu je bilo več plusov, torej v prid temu, da grem. In sem šel. Čeprav so me zdravniki pa tudi sorodniki prepričevali o nasprotnem in četudi takrat nisem bil povsem gotov, sem danes prepričan, da je bila to najboljša stvar, ki sem jo naredil.

Pa ste zadovoljni z okrevanjem?

Samostojni ste, zdravi, toda ali vam to zdostuje, glede na to, kako zahtevni ste do sebe in kakšen izjemen atlet ste bili nekoč? Nič ni stoodstotno. Včasih me kakšne stvari ujezijo, ampak načeloma sem sprijaznjen s svojim stanjem. Mislim, da bi bila služba od 9. do 17. ure zame večji izziv (*smeh*). Eden od razlogov, zakaj sem zapustil rehabilitacijski center, je tudi ta, da si izven take ustanove bolj odgovoren za vsakodnevno življenje, saj tam vse naredijo namesto tebe. Oddelaš nekaj terapij,

« Ko sem bil v bolnišnici, so mi prijatelji dostikrat prinesli hrano, da mi ni bilo treba jesti tistega sranja. Čudi me, da hrane nimajo za zdravilo. Dajo ti vse te tablete, s pomočjo katerih naj bi okreval, hrana pa kot da ni pomembna.

ampak večinoma samo ješ in spiš. Življenje vsakdana pa je izziv in prav ti drobni opravljeni dnevi so tisti, ki ti pomagajo k hitrejšemu okrevanju. Ena tako preprostih reči, kot je vožnja s kolesom, denimo, je bila zame velik izziv. Po nekaj mesecih na invalidskem vozičku in težavah z ravnotežjem – komaj sem hodil s palico – sem bil odločen, da se spet naučim voziti kolo. In sem se.

Pri okrevanju vam je pomagala tudi hrana, ampak ne bolnišnična.

Hrana v bolnišnicah je res ogabna. Pa ne le to. Tudi zelo nizke kakovosti je in izjemno nezdrava. Ko sem bil v bolnišnici, so mi prijatelji dostikrat prinesli hrano, da mi ni bilo treba jesti tistega sranja. Čudi me, da hrane nimajo za zdravilo. Dajo ti vse te tablete, s pomočjo katerih naj bi okreval, hrana pa kot da ni pomembna. Mislim, da je zelo pomembna. Pazim, kaj jem. Zelo strikten sem pri tem. Nič belega sladkorja, bele moke, mesa. Sicer pa rad jem. Jaz ne kuham, ampak kuha moja partnerka, in to zelo dobro in zdravo. Včasih sem veliko jedel zunaj, zdaj pa večinoma jeva doma.

Eden od razlogov, zakaj se niste že prej lotili discipline »no limits«, je bila tudi nezanesljivost naprav, ki so njen nepogrešljivi pripomoček. Tako ste razvili tudi nov dizajn sani, ki potapljača ponesejo v globino in ga varno pripeljejo nazaj na površino. A vse ima svojo ceno in te zadnje iz vaše delavnice so stale že enormnih četr milijona evrov.

Res so stale toliko, ja, ampak ne le sani, temveč tudi vsi ti rezervni, varnostni in »override« mehanizmi, s katerimi so opremljene. Največ denarja je bilo porabljenega za varnost. Tudi tukaj sem poslušal od inženirjev, enega, ki je specializiran za prototipe iz karbonskih vlaken, da takšnih sani ni možno izdelati. Zato sva se tega lotila kar s prijateljem v domači garaži in izkazalo se je, da sploh ni tako težko.

Ko se spuščate v globino s sanmi, o čem razmišljate? To ni ravno potapljanje za zabavo, spodaj je tema, mraz. Spomnim se, da je eden od znanstvenikov rekel, da je »okolje tam spodaj smrtonosno«.

Glavna razlika med prostim potapljanjem za zabavo in tekmovalno apneo je v vidnem polju. Pri prvem hočem čim več raziskati tudi z očmi, pri drugi pa imam večino časa oči zaprte. Moj pogled je usmerjen navznoter. Pozornost je na telesu, izenačevanju pritiska, hitrosti sani, fokusiram se le na bistvene stvari.

Z apneo se večinoma ukvarjate moški, a tiste ženske, ki se, so izjemne. Ena od njih je bila tudi Audrey Mestre, 28-letna Francozinja, ki se je oktobra 2002 na treningu spustila na globino 166 metrov in nekaj dni zatem poizkusila še uradno priti do globine 171 metrov ter tako podreti vse takratne rekorde »no limits«. Tudi moške. Dosegla je teh 171 metrov, a je zaradi tehničnih težav, premalo varnostnih potapljačev, zdravnika sploh ni bilo na prizorišču, skratka za varnost res ni bilo dobro poskrbljeno,

« Glavna razlika med prostim potapljanjem za zabavo in tekmovalno apneo je v vidnem polju. Pri prvem hočem čim več raziskati tudi z očmi, pri drugi pa imam večino časa oči zaprte. Moj pogled je usmerjen navznoter. Pozornost je na telesu, izenačevanju pritiska, hitrosti sani, fokusiram se le na bistvene stvari.

umrla. Kaj lahko rečete o tem vi, ki ste znani po perfekcionizmu, ko gre za varnostne ukrepe?

Moje mnenje o tem dogodku ni najboljša. Sam nikoli in nikdar ne bi poskušal tega na takšen način. V takih razmerah si ne bi želel biti niti blizu. Pri mojih rekordnih potopih je vedno prisotna številna ekipa, ki natančno ve, kaj dela. Usposobljeni varnostni potapljači, dobra tehnična ekipa, zdravnik, reševalci. Tudi na saneh je kar devet avtomatskih varnostnih mehanizmov. Če bi uporabljal takšne sani, kot so jih ti potapljači, ki so umrli zaradi tehničnih težav, tudi jaz ne bi danes sedel tukaj z vami. Če ne bi namenjal toliko pozornosti varnosti, ne bi preživel takšnega potopa.

Pot do svetovnih rekordov v disciplini »no limits« je v veliki meri tlakovana z mrtvimi junaki.

Vsaka od teh smrti se je najbrž zgodila zaradi neustreznih varnostnih ukrepov. Vsaj pri Audrey Mestre je bilo tako, pa tudi Loic Leferme, francoski rekorder, je odšel zato. Poznam tudi ozadja teh zgodb. Velikokrat je bilo vse v redu, a resnici na ljubo, bilo je le vprašanje časa, kdaj se bo zgodilo kaj tako usodnega.

Zdi se, da današnji svet ne pozna več mističnih sil, kot sta bila Neptun in Pozejdon, znanje jih je pregnalo iz oceana. Hkrati pa se ob vsem zavedanju ekologije ljudje do morja še vedno obnašamo kot tatovi in plenilci. S svojo navzočnostjo v svetovalnem odboru organizacije Sea Shepherd Conservation Society obveščate javnost o stanju naših oceanov.

Ljudje smo res strašni onesnaževalci oceanov, saj vanje mečemo ogromno svinjarij. V katerem koli delu sveta se potapljam, vedno naletim na kakšne odpadke, plastiko. Vedno, povsod. To je tragično. Poleg tega pa smo tako izkoriščevalski plenilci, da živalske vrste izumirajo zaradi tega. Na Kitajskem vsako leto pobijejo na milijone morskih psov le zato, da skuhamo juho iz njihovih plavuti. Če se bomo še naprej tako mačehovsko obnašali do morskega ekosistema, ki nas oskrbuje z večino kisika, se bo kmalu zgodil kolaps.

S svojimi apnejskimi zmogljivostmi že kar malo spominjate na morske sesalce. Vem, da zelo radi tudi plavate z delfini in ste zaščitniški do kitov, pri katerih so družinske vezi zelo močne. Si boste kdaj ustvarili tudi svojo lastno kopensko družino?

Ne želim imeti otrok. Menim, da je že dovolj ljudi na tem planetu.

Tudi knjig, a vašo avtobiografijo še čakamo.

Ravno pred dnevi sem jo končal. Končno, končno! Če mislite, da je postavljanje rekordov v apnei težko, je, ja, ampak pisanje avtobiografije je bilo še težje (*olajšujoč smeh*). Zame je bil to veliko večji izziv in projekt. Napisana je v angleščini, ker mi je pri pisanju in tipkanju pomagala moja partnerka, prevaja pa se tudi v nemščino. Izšla bo, upam, že konec tega leta.